

[View the original article](#)

فراتر از خبر

پایان حضور نظامی آمریکا در عراق؛ سازوکار نفوذ واشینگتن بر درآمد نفتی بغداد چگونه است؟

راديو فردا

۱۴۰۵/مهر/۰۸

بیلبرودی در یکی از خیابان‌های بغداد، هفتم مهر ۱۴۰۵

نیروهای آمریکایی قرار است روز چهارشنبه، هشتم مهر، آخرین پایگاه‌های خود در عراق را ترک کنند.

پنتاگون نیز روز چهارشنبه اعلام کرد با خروج آخرین نیروها و تجهیزات ائتلاف از پایگاه هوایی اربیل، مأموریت نظامی آمریکا و متحدانش در عراق پس از ۱۲ سال عملیات علیه داعش رسماً پایان یافته است.

این خروج، با این حال، به معنای پایان همکاری‌های امنیتی و نظامی میان واشینگتن و بغداد نیست. مقام‌های عراقی گفته‌اند با پایان مأموریت ائتلاف و حضور نیروهای آمریکایی، همکاری‌های دوجانبه در زمینه‌های اطلاعاتی و امنیتی ادامه خواهد یافت.

بخشی از نیروهای آمریکا و ائتلاف نیز به خارج از عراق، از جمله اردن، منتقل شده‌اند تا مأموریت‌های مرتبط با مقابله با گروه حکومت اسلامی، داعش، را ادامه دهند.

در بیش از دو دهه حضور و جنگ آمریکا در عراق حدود چهار هزار و ۵۰۰ آمریکایی کشته شدند. با این حال، از زمان حمله ایالات متحده به عراق در سال ۲۰۰۳، واشینگتن کنترل مؤثری بر دلارهای حاصل از درآمد نفت این کشور داشته است.

خبرگزاری رویترز در گزارشی به همین موضوع پرداخته و می‌گوید این سازوکار اهرم نفوذ قابل‌توجهی در امور اقتصادی و سیاسی عراق در اختیار آمریکا قرار داده و بر معادلات منطقه‌ای، از جمله روابط بغداد با تهران، نیز تأثیر گذاشته است.

آمریکا چگونه بر درآمدهای نفتی عراق نفوذ دارد؟

این سازوکار عمدتاً به مدیریت درآمدهای نفتی عراق از طریق بانک فدرال رزرو نیویورک بازمی‌گردد.

پس از حمله آمریکا در سال ۲۰۰۳، «اداره موقت ائتلاف» به رهبری آمریکا «صندوق توسعه عراق» را ایجاد کرد. این صندوق در فدرال رزرو نیویورک نگهداری می‌شد و هدف آن جمع‌آوری درآمدهای نفتی عراق برای استفاده در بازسازی و توسعه این کشور بود.

این صندوق همچنین با هدف محافظت از درآمدهای نفتی عراق در برابر دعاوی و مطالبات حقوقی مرتبط با دوران حکومت صدام حسین ایجاد شد.

جورج دبلیو بوش، رئیس‌جمهور وقت آمریکا، با صدور یک فرمان اجرایی این سازوکار را برقرار کرد و همه رؤسای جمهور آمریکا پس از او نیز آن را تمدید کرده‌اند.

صندوق توسعه عراق در نهایت جای خود را به حسابی متعلق به بانک مرکزی عراق در فدرال رزرو نیویورک داد؛ حسابی که همچنان در این بانک قرار دارد.

این سازوکار چه اهرمی در اختیار آمریکا قرار می‌دهد؟

نفت مهم‌ترین منبع درآمد عراق است و حدود ۹۰ درصد بودجه دولت این کشور را تشکیل می‌دهد. همین مسئله به واشینگتن نفوذ قابل‌توجهی بر ثبات اقتصادی و سیاسی عراق می‌دهد.

در سال ۲۰۲۰، هنگامی که دولت عراق خواستار خروج نیروهای آمریکایی از این کشور شد، گزارش‌هایی منتشر شد مبنی بر این‌که واشینگتن تهدید کرده دسترسی بغداد به منابع مالی‌اش در فدرال رزرو نیویورک را قطع خواهد کرد. بغداد در نهایت از پیگیری این خواسته عقب نشست.

اگرچه عراق از سال‌های نخست پس از حمله آمریکا کنترل بیشتری بر امور مالی خود به دست آورده، ادامه این سازوکار نشان‌دهنده نفوذ پایدار آمریکا بر ساختار اقتصادی این کشور است؛ آن هم در شرایطی که بغداد در تلاش برای تقویت استقلال و حاکمیت اقتصادی خود است.

چرا این سازوکار برای مدت طولانی ادامه یافته است؟

مقام‌های عراقی که خواستند نام‌شان فاش نشود، به رویترز گفته‌اند این سیستم به ثبات مالی عراق کمک کرده و از منابع مالی دولت محافظت می‌کند.

به‌گفته آن‌ها، این سازوکار اعتماد بین‌المللی به نحوه مدیریت درآمدهای نفتی عراق را افزایش می‌دهد، دسترسی به دلار مورد نیاز برای تجارت و واردات را تسهیل می‌کند و از درآمدهای دولت در برابر مطالبات

خارجی و شوک‌های مالی، از جمله ادعاهای طلبکاران و دعاوی قضایی، محافظت می‌کند.

این سازوکار همچنین به ثبات نرخ ارز و تقویت اعتماد به اقتصاد عراق کمک می‌کند و در عین حال، بغداد می‌کوشد نهادهای مالی داخلی خود را تقویت کرده و استقلال اقتصادی بیشتری به دست آورد.

از سوی دیگر، این سیستم به دولت عراق امکان می‌دهد در برابر برخی گروه‌ها، از جمله گروه‌های نیابتی جمهوری اسلامی ایران که خواهان محدودیت‌های کمتر در دسترسی به دلار هستند، مقاومت کند.

آمریکا سال گذشته شماری از بانک‌ها و افراد عراقی را به اتهام پول‌شویی برای ایران تحریم کرد.

این سازوکار چه تأثیری بر عراق داشته است؟

محدودیت‌های شدید بر عرضه دلار در عراق به شکل‌گیری بازاری غیررسمی و موازی برای این ارز منجر شده و میان نرخ رسمی تعیین‌شده از سوی بانک مرکزی و نرخ دلار در بازار سیاه فاصله ایجاد کرده است.

این اختلاف قیمت در عمل نوعی «صرف ریسک» برای معاملاتی است که خارج از نظام رسمی انجام می‌شوند.

دونالد ترامپ در دوره دوم ریاست‌جمهوری خود کارزار «فشار حداکثری» علیه ایران را دنبال کرده و عراق نیز بارها در میانه تنش میان واشینگتن و تهران قرار گرفته است.

این مسئله به‌ویژه از آن رو اهمیت دارد که ایران از عراق به‌عنوان یکی از مسیرهای مهم اقتصادی خود استفاده کرده است.

همزمان، جنگی که آمریکا و اسرائیل از روز نهم اسفند پارسال علیه جمهوری اسلامی آغاز کردند نیز فشار بیشتری بر بغداد وارد کرده است.

وضعیت کنونی مدیریت درآمدهای نفتی عراق چیست؟

درآمدهای نفتی عراق همچنان در فدرال رزرو نیویورک نگهداری می‌شود.

بانک مرکزی عراق در گذشته عمدتاً از طریق حراج دلار، که به‌طور رسمی «پنجره ارز خارجی» نامیده می‌شد، دلار مورد نیاز بازار را تأمین می‌کرد.

در این سازوکار، بانک‌های خصوصی و صرافی‌ها می‌توانستند هر روز با پرداخت دینار عراق برای خرید دلار آمریکا درخواست ارائه کنند.

عراق در آغاز سال ۲۰۲۵، پس از فشار قابل‌توجه آمریکا، رسماً به نظام حراج دلار پایان داد؛ اقدامی که بخشی از تلاش گسترده‌تر برای جلوگیری از انتقال دلار به طرف‌های تحت تحریم، به‌ویژه حکومت ایران، بود.

این مطلب بخشی از:

فراتر از خبر

بایگانی

جهان